

EN HET SNEEUWDE IN ROME

STEFAN VAN DIERENDONCK BIJ
UITGEVERIJ THOMAS RAP

En het regende brood

Stefan van Dierendonck

EN HET
SNEEUWDE
IN ROME

2017

THOMAS RAP
AMSTERDAM

Copyright © 2017 Stefan van Dierendonck
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagillustratie © Jessica Lia / Millennium Images UK
Foto auteur Keke Keukelaar
Vormgeving binnenwerk Adriaan de Jonge
Druk Wöhrmann, Zutphen
ISBN 978 94 004 0060 3
NUR 301

thomasrap.nl

Dit boek is een roman en staat daarmee los van de werkelijkheid. Voor zover er al banden zijn met de werkelijkheid is die werkelijkheid door de auteur naar zijn hand gezet en tot fictie gemaakt.

Voor Barbara (*Oh, if you would and you could*)
en Suzanne (*A te che sei*)

De waarheid, de bittere waarheid.
Georges-Jacques Danton

*... ed ecco che traboccavo d'amore per questo
altrove altravolta altrimenti muto e vuoto.*
Italo Calvino, *Ti con zero*

Per una lira io vendo tutti i sogni miei.
Lucio Battisti

Een

Een wandeling die ik overleefde. De stad had me niet opgeslokt, geen auto had me aangerezen, geen rijder op de scooter had me de leren tas uit de handen gegrist, geen zakkenroller mijn portefeuille gelicht. Geen opwaaiend zomerjurkje had mijn ogen verleid, geen proper had me zijn restaurant of bar binnengelokt voor een pizza of Heineken vol gluten. Geen *carabiniere* had me zelfs maar aangekeken. Wat een veilige stad. Alleen de deur voor me, een massieve poort, hoog genoeg om met paard-en-wagen naar binnen te rijden, deed mijn maag krimpen. Ik zocht een huisnummer ter oriëntatie en een naam bij de knop, een enkele aanwijzing dat ik goed zat, maar helaas. Ik stond er alleen voor. Na een kort schietgebedje, op hoop van welkom, belde ik aan.

Gezoem van een elektromotor. Pas in de beschaduwde doorgang naar een binnenplaats hing mijn bevestiging: SANTA MARIA DELL'ANIMA. Pauselijk instituut, dat moest wel goed zijn. Gebleekte reststukken van sarcofagen passeerde ik, inscripties vol mysterieus Latijn in kapitale letters, Korinthische bouwelementen, een enkele halve zuil. Chaotisch als graffiti. Pas daarna verschenen de groene planten, varens, *aranci* en platanen, een fontein met stromend water, een zonnescherf: een oase in de stad. Hier

geen traliewerk met uiteinden als lansen, geen stenen schil-
den in gelid, geen façades als een falanx.

Knipperend met de ogen stapte ik het licht in, keek moe-
dig omhoog, en telde vijf, zes verdiepingen tot aan de dak-
rand. Ik hoorde de stad op een afstand nu, een kalm licht-
bruin geruis. In plaats van een voortdurende stroom van
klanken, knallen en kreten, waarschuwingen die misschien
wel voor mij waren bedoeld en mij op mijn schrikachtige
hoede hielden, hoorde ik gedempte tekens van leven, de be-
vestiging dat ik niet de laatste mens was op aarde. Niet de
enige.

Ik hoorde mijn naam en zag mijn aangewezen mentor uit
het gebouw stappen, in het volle licht. Kleiner van stuk dan
ik me herinnerde, wellicht ook wat minder gezond. Zijn ge-
zicht had een asgrijze tint, maar bleef aristocratisch en aan-
trekkelijk. Een kwastje van de visagist en hij kon zo weer
op televisie. Met korte, snelle passen liep hij naar mij toe en
hij gaf me een verrassend stevige hand. Blauwe ogen die me
in een flits van top tot teen opnamen.

‘Ik heb op je gewacht,’ zei hij.

‘Ik ben toch niet te laat?’ antwoordde ik. ‘We hadden
toch afgesproken rond een uur of vier?’

De Mentor lachte zijn dunne, slimme glimlach, een intro-
verte lach waar geen tanden aan te pas kwamen.

‘Nee hoor, alles is goed, alles in orde. Ik ben blij dat je er
bent.’ Als om mij gerust te stellen stapte hij dichterbij. ‘Mis-
schien is het wel de wil van God dat we elkaar hier op-
nieuw leren kennen. Een broeder in het geloof, uit hetzelfde
bisdom nog wel. De stad is groot voor wie er alleen
staat, en vol verleidingen.’

‘Het is wat de Bisschop graag ziet,’ zei ik met een knikje.

‘Juist ja, dat mentoraat. Nou, stel je daar maar niet te veel

van voor,' lachte hij. 'Wijsheid moet je van mij niet verwachten. Ik ben slechts een arme priester, zonder geloofsge-meenschap om te dienen. Ik vrees dat mijn talenten zich op een ander vlak bevinden dan het pastorale.'

'Zoals?'

'Het lokaliseren van de beste restaurants in Rome, om maar iets te noemen. Voor vanavond heb ik er eentje op het oog dat je zal verrukken. Als je tijd hebt tenminste. Maar eerst gaan we aperitieven.'

Hij leidde me door een ruimte die niet onderdeel voor een vijfsterrenhotel. Donker, goed geolied hardhout, hoog-polig tapijt, comfortabele fauteuils rondom een tafel vol tijdschriften, een receptie met een professioneel glimlachende dame van middelbare leeftijd. Een respectvolle groet in het Italiaans. Het licht was er gedempt en indirect, de geur in de lobby een complex samengaan van sigaren-rook en haardvuur, een hint van vrouwelijk parfum en van bleek. Het gebouw had niets van een klooster.

Hij ging me voor naar de lift, een eenvoudige open kooi van smeedwerk uit een andere eeuw en hield hem gracieus open. 'Na u,' lachte hij met een hoffelijke buiging.

Ik speelde het spel mee alsof ik hetzelfde script had gelezen en gememoriseerd. 'Mijn dank is groot.' Ik had de indruk dat we de rubrieken van een of ander sociaal missaal naar de letter opvolgden, niet minder zorgvuldig dan tijdens een heilige mis. Het was een concelebratie, deze eerste ontmoeting, een geruststellende uitwisseling van woorden en gebaren, een beurtzang van wederzijdse toewijding. We leken vastberaden om vrienden te worden.

We kwamen aan op de juiste verdieping, en even galant als daarvoor hield de Mentor de deur voor me open en ging me voor naar zijn eigen vertrekken. Lang niet iedereen liet

hij zomaar toe, had hij me vertrouwelijk toegevoegd. Ik had er geen antwoord op gegeven, al had een vleierig woord op mijn lippen gelegen.

De ruimte bleek eenvoudiger te zijn ingericht dan het gebouw had gesuggereerd, dan ik had verondersteld bij de bekende Nederlander. Zijn werkkamer dubbelde als slaapkamer, zijn bibliotheek bleef beperkt tot een enkele kast die hij er ongetwijfeld had aangetroffen toen hij er kwam wonen. Massief hout, witte muren, terracotta tegels op de vloer, geen tapijt. Onverwacht spartaans.

Hij leek mijn gedachten te hebben gehoord en verontschuldigde zich voor de eenvoud van onderkomen, reikte me een klapstoel aan die hij ergens vandaan toverde, nodigde me uit om te gaan zitten en liep meteen daarop naar een andere kamer. Hij kwam terug met een ongeëtiketteerde fles, opende de beugelsluiting met een plof en schonk de wijn in een paar waterglazen. We klonken en namen een slok; opnieuw verontschuldigde hij zich, ditmaal voor het feit dat we al zo snel aan de wijn waren gegaan. Had ik liever water gedronken? Dat kon natuurlijk ook, al was het wel een stijlbreuk met het zuidelijke temperament van de stad, met de culturele en culinaire gewoonten die het leven hier kleur en glans gaven, een noodzakelijke alcoholische marinade om de rijkdom van haar felle kleuren, geuren en smaken ten volle te kunnen waarderen. Een nuchtere Hollander kan niet pretenderen ook maar iets van Rome te begrijpen. De Mentor sprak snel, alsof hij haast had om zijn gedachten onder woorden te brengen, bang om een kruimel te verliezen en niet meer thuis te komen. Hij articuleerde minder zorgvuldig dan ik me herinnerde. Er brak een rode bloes door op zijn beide ronde wangen.

De Mentor schonk nog eens in.

Ik dronk en voelde me langzaam tot rust komen. Ik lachte wat gemakkelijker, voelde me wat comfortabeler op mijn harde stoel zitten. Ineens viel me de prent van de Sint-Jan op, een vertrouwd beeld. Ik glimlachte bij mezelf, hoorde van de studieuze perikelen van iemand, die ondanks zijn priesterschap en zijn academische graden nog steeds de ambitie had om ook in de theologie een doctoraat te behalen. Zijn promotor leek maar niet te begrijpen dat het proefschrift ook publicabel diende te zijn, geschikt voor een vertaling voor het grotere Nederlandse publiek, aangezien zijn visie natuurlijk verder reikte dan het handjevol universitaire dogmatici. Wat hij over de drie-ene God te vertellen had, had meer om het lijf dan een steriele intellectuele exercitie. Veel meer.

Ik knikte instemmend.

‘Ik doel natuurlijk,’ ging de Mentor verder, ‘op mijn vrome ambitie om in onze heidense tijden een bescheiden bijdrage te leveren aan het complexe kennisgebied van de katholieke dogmatiek. Hoe conservatief deze ten diepste ook mag zijn, hoezeer de Kerk zichzelf ook niet tegen kan spreken, toch moet ze voor elke generatie opnieuw bemiddeld worden. Als theoloog kom je niet weg met een simpele repetitie van de waarheid. Je moet haar reïncarneren in nieuwe woorden, voor deze tijd.’

‘Want de redding is bestemd voor iedereen,’ zei ik. ‘Al te gemakzuchtig repetitief mag de dogmatiek niet worden, anders verliezen we de belangrijkste doelgroep.’

‘Juist,’ zei hij. ‘Het volk. We drinken op het volk!’

We hieven nog eens het glas.

‘In het eerste deel van mijn studie wil ik de rechte leer verwoorden aan de hand van de Schrift en de apostolische geloofsbelijdenissen. Ik hoop er de minder bekende aspecten

van de Godheid te ontdekken. Zijn zachte, zijn vrouwelijke kant, om het maar simpel te zeggen. De liefde die hem heeft gemotiveerd om mens te worden en om ons lot te delen. Het is een kant van de triniteit...'

'... de Heilige Geest.'

'Inderdaad. De Geest die leven geeft en die de wezenlijke aanvulling wil zijn op die al te dominante aspecten van Vader en Zoon. Het mannelijke in de Heer kreeg eenvoudigweg te veel nadruk bij het ontstaan van het christendom, een verklaarbare situatie gezien de historische context, maar minder overtuigend in het huidige tijdsgewricht. Wij in het rijke Westen zijn allemaal wat zachter geworden. Het is dus tijd voor een zachtere God, een complexer godsbeeld, de eeuwig wijkende horizon. Hij is rond als de aarde. Hij is te groot voor mijn verstand.'

'En Hij houdt van u,' sprak ik.

'En van u,' antwoordde hij, met zachte stem.

In stilte dronken we ons glas leeg en we vermeden het elkaar aan te kijken. De Mentor knikte in gedachten verzonken; ik verbaasde me over de wending die het gesprek had genomen. Waar kwam toch die behoefte vandaan om de vrije speeltuin van beschaafde conversatie te verlaten voor – ja – wat was dit ineens? Een afspraakje? De Mentor had mijn opmerking als een aanmoediging opgepakt, zuchtte een keer, wellicht om moed te verzamelen, en begon aan een onnavolgbare theorie volgens welke God de mensheid weliswaar had geschapen als man en vrouw, maar die twee extremen had bedoeld als een glijdende schaal. Elk mens bezit mannelijke en vrouwelijke eigenschappen. We zijn allemaal tussenwezens. Zo zag de Mentor het. Hij noemde niet de woorden die zo van toepassing zouden zijn en die een einde hadden gemaakt aan alle vage taal, maar sugge-

reerde ze slechts met een blos die steeds roder werd. Of was dat de soepele huiswijn?

Het was het vertrouwd spel van priesters onder elkaar – van sommige priesters in elk geval. Ik herkende het maar al te goed van mijn tijd in het seminarie en wist dat het daar meestal wel toe beperkt bleef. Een vorm van pokeren was het. De Schepper heeft aan iedereen een klein aantal kaarten uitgedeeld, waarop al zijn diepste verlangens en behoeften staan genoteerd, en iedereen houdt die kaarten tegen de borst. Normale mensen spelen ze beetje bij beetje uit, tot ze de ware ontmoeten en hun slag slaan. Open kaart. Met jou wil ik het doen, met jou wil ik verder. Zo simpel. Voor priesters ligt dat anders, natuurlijk. Geen van hen mag zijn kaarten uitspelen, op straffe van zonde en doodzonde. Je riskeert alles, je hele inzet, je hele heilige toekomst. Tegelijk wil iedereen toch graag weten wat de ander verborgen houdt: waar houdt hij van? Wat doet zijn hart sneller kloppen? Waar liggen zijn diepere verlangens en verleidingen? Is hij als ik? Volgens mij creëerde het celibaat dit klimaat van zwijgen en verzwijgen, van subtiel aftasten. Ben ik veilig bij jou? Ik hoorde het de Mentor vragen zonder het aan woorden over te leveren.

Natuurlijk ben je veilig, seinde ik op mijn beurt, zonder er een woord aan te verspillen. Iedereen is veilig bij mij. Mijn vermogen tot liefde omspant de hele wereld. Geen zondaar uitgezonderd. Zo had de Heer het mij tenslotte voorgehouden, maar hoe spiritueel zuiver mijn reactie ook mocht wezen, hoezeer ik in mijn waardering voor elke manifestatie van menselijke liefde – liep de Heer zelf niet rond met een geliefde leerling aan zijn zijde? – een morele openheid had willen benadrukken die hij heus niet bij elke priester van mijn generatie kon verwachten, toch sloeg mijn ant-

woord de plank volledig mis. Op de stenen. Ik had het niet eens in de gaten.

De Mentor zette zijn glas met een klap op het bureau. ‘Zo, dat was een mooi einde van een goed gesprek. Het is nog wel wat vroeg, maar zullen we naar beneden gaan? Ik heb nog een kerk om te laten zien.’

Ik knikte, dronk het glas uit en liep achter hem aan naar beneden.

De kerk die hij bedoelde maakte deel uit van het gebouwencomplex waar hij woonde en kwam mij bekend voor, al was ik er nooit eerder geweest. Zoals kerken in Nederland uit te veel bakstenen bestonden, zo was in Rome het godshuis opgetuigd met overdadige hoeveelheden marmer. Gepolijst en gezet tot plavuizen en pilasters. Alles in een kitscherige barokstijl, ook dat nog. Ik moest naar Rome komen om te ontdekken dat ik er niet echt van hield. Godshuizen vol met gigantische schilderijen, in serie geproduceerde heiligen die jaloers neerkeken op de levenden, of trots omhoog naar een onnozele duif of driehoek. Zijaltaren met drie, zes, twaalf lange kandelaars, hun melkbleke vingers in de lucht, hun traptreden naar de blinde muur, smetteloos wit linnen eroverheen in lange kuise stroken, haast tot de grond. In de hoek een altijd wulps Mariabeeld met een puntige kaarsenbak ervoor, haar tuintje in lichterslaai. Bij het grafmonument van een of andere vroeg gestorven paus lispelde de Mentor dat deze uitzonderlijk begaafde man de Kerk had weten te behoeden voor de Reformatie, als de Heer hem tenminste wat meer tijd van leven had gegeven. Hij was een Nederlander, Clemens de zoveelste. ‘Een mooie naam,’ mompelde ik zacht, denkend aan mijn eigen doopnamen. Zo had mijn vader me willen noemen,

naar een vriend die rond mijn geboorte door een motorongeluk om het leven was gekomen.

‘Een mooi geval van de Heer die zijn eigen glazen ingooit,’ lachte de Mentor, waarop hij zich liet gaan in de reconstructie van een alternatieve geschiedenis die hij in al zijn gedetailleerde enthousiasme over me uitgoot, een brij van mogelijkheden, waarschijnlijkheden en vooronderstellingen, van hogere theologie. Ik kwam er met een enkel woord tussen en alleen wanneer de Mentor wel moest inhouden om adem te halen; tussenwerpsels als ‘mooi’, ‘indrukwekkend’, een enkele keer ‘wauw’. Precies die beproefde uitroepen waarvan ik me had bediend wanneer ik door de huizen van mijn parochianen werd gevoerd – pas verhuisd, nieuw kindje gekregen, nieuwe aanbouw – of naar de nieuwe auto of motor van mijn vader, de strip- of filmcollectie van mijn jongere broer. Postzegels. Kerkvloeren. Mozaïek. Om de een of andere reden waren de mensen om mij heen trots op de aanschaf van een nieuw object, op een nieuw deel van de verzameling. Een emotie die ze uit alle macht met mij wilden delen. Prima hoor. Zo welopgevoed was ik wel. Luisteren en bewonderen, wat het ook was, zolang anderen er maar waarde aan hechtten en daarvan getuigden met hun glimlach, hun passie, hun verklaarde liefde. Zolang het maar duidelijk was wat ze van mij verwachtten aan waardering. Ik trok dezelfde glimlach om mijn mond bij een nieuwe Alfa Romeo of Aprilia, bij een nieuw huis, bij een kind en een oprit. Ik veinsde overal dezelfde emotie, maar oprecht, begrijp me goed.

De rondleiding nam ruim een uur in beslag, maar ten slotte liepen we toch naar buiten en schoten door een netwerk van nauwe steegjes waar ik me niet kon oriënteren. Dat hoefde ook niet, gelukkig. Ik moest me opnieuw laten lei-

den, mak als eerder in de kerk, een eenvoudig klankbord of trommelvlies voor de ander. Ik wist dat ik uitstekend voldeed als emmer, als lege beker zonder behoeften of vragen, zonder wensen of angsten. Wat komen moet, dat komt. Laat de genade maar stromen. Laat de regen maar vallen op mijn hoofd. Met dezelfde instelling had ik vroeger als misdienaar de aanwijzingen van mijn dorpspastoor opgevolgd, de eerste communie en het vormsel ontvangen en later mijn priesteropleiding voltooid. Precies zo volgde ik nu de Mentor. Het ging bijna vanzelf.

Achteraf denk ik dat hij mijn innerlijke leegte heeft opgemerkt. Hij moet zich eraan gestoord hebben, dat kan niet anders. Misschien heeft hij het wel als arrogantie of kritiek opgenomen, als onechte vleierij. Ook is het mogelijk dat mijn antwoord tijdens ons pokerspel in zijn kamer langzaam maar zeker is ingezonken. De exacte reden zal ik wel nooit te weten komen, maar aan het einde van de rondleiding herinnerde de Mentor zich ineens dat hij voor die avond nog een andere afspraak had gepland. Een dubbelboeking die hij zomaar had vergeten. Hij moest absoluut gaan, en wel onmiddellijk. Het speet hem zeer, en hij zou snel eens langskomen op het Collegio Olandese, dat beloofde hij; dan zouden we verder praten. Hij zou van zich laten horen. Daar kon ik op rekenen.

De felblauwe lucht van overdag was inmiddels blauwzwart geworden, en de voormalige hitte hing nu aangenaam loom om ons heen. De zon had zijn macht verloren, maar liet zijn invloed nog steeds gelden, ongeveer zoals de katholieke Kerk in de hoofdstad van de Italiaanse Republiek. Zijn warmte straalde niet langer uit het hemellichaam zelf, maar uit de stenen. Best aangenaam, eigenlijk:

in de avond kon ik prima met hem leven. De straten hingen in een warme tint die de gebouwen en mensen omspoelde en alle lelijkheid uitvlakte. Of was dat de alcohol? De Mentor gaf me een hand en liep weg in de richting van de Piazza Navona. Hij keek niet om en beende voort met driftige, korte passen. Net zo gehaast als hij kon spreken. Nu pas zag ik dat hij een cargobroek droeg, nog steeds priesterlijk zwart, maar toch verrassend casual. Ik wist niet eens zeker of hij wel een boordje had gedragen. Hij sloeg rechts af op het plein en verdween tussen de mensen.

Als ik me goed herinner, kwam hij diezelfde maand nog een keer langs, heel kort maar. Hij had me sinds onze eerste ontmoeting niet gebeld en niets laten horen, maar klopte ineens aan mijn deur. Ik was bezig met de cursus Italiaans en probeerde de verleden tijd van een rijtje sterke werkwoorden uit mijn hoofd te leren. Op het bureau lagen behalve een schrift nog een vulpen en een getijdenboek in leer gebonden, met daarop mijn priesterboord. Er stond een glas water op de hoek, dat ik regelmatig bijvulde uit de kraan bij de wasbak. Zo had ik tenminste een excuus om op te staan. Ook al was het inmiddels eind augustus, toch bleef de zomer ongenueanceerd schitteren. Ik had mijn overhemd uitgetrokken en droeg een simpel wit T-shirt; mijn zwarte pantalon had ik op mijn bed gegooid. Misschien werd het toch tijd om nog een korte broek aan te schaffen. De ramen van mijn hoekkamer had ik tegen elkaar opengezet in de hoop dat er op een zeker moment een verkoelende luchtstroom zou ontstaan. De *persiane*, donkerbruine louverdeuren aan de buitenkant van de ramen, hielden tenminste het felle licht buiten. De schaduwen die het opleverde vond ik prachtig.

Ik schoot snel mijn broek aan en liep op blote voeten naar

de deur om open te doen. De Mentor, in drielidig pak dit keer, alsof hij geen last had van de hitte, alsof het college voorzien was van airco. Het viel me op dat hij minder aanwezig leek dan anders. Zijn gestalte was minder lang, maar net zo mager als ik. Hij leek kwetsbaar; zijn ogen waren klein en roodomrand door wat een korte nacht moest zijn geweest. Hij begroette me enthousiast en kustte me twee keer op de wangen, zoals in deze stad gebruikelijk was. Hij verontschuldigde zich toen hij zag dat ik aan het werk was. Hij wilde me niet storen, zeker niet.

Hoe kon hij me nou storen?

Ik stapte opzij, zwaaide door de kamer en vroeg hem wat hij ervan vond. Hij speelde het spel mee, keek naar de vloer, die uit kleine witte tegels bestond met een groene rand. Ik zag nu pas dat mijn wanden niet maagdelijk wit waren gekalkt, maar mosgroen leken uitgeslagen. Mijn kamer was behoorlijk ruim, vond hij. Behalve mijn bureau stond er een bed tegen de verre wand en een kast rechts. Een simpele kloostercel, welbeschouwd.

‘Eikenhout wordt steeds mooier met de tijd,’ zei de Mentor. Hij streek met zijn hand over het bureau. ‘Het voelt ook steeds zachter aan, vind ik altijd. Zeker als het niet gelakt, maar geolied wordt.’ Hij liep naar het linkerraam en probeerde de luiken open te krijgen om naar buiten te kijken. Mijn bed stond ervoor; de *persiane* had ik zo in elkaar geklikt dat er nog een kier openbleef. Het scharnier ging niet gemakkelijk los, maar het lukte hem. Een leemkleurige muur, een droge palmboom iets opzij – meer was er niet te zien.

‘Ik had meer verwacht,’ zei hij. ‘Waarom verplaats je dit bed niet naar de andere wand? Je bureau kun je dan vrij in de kamer zetten, met zicht op de deur. Stel je voor wat een ruimte je dan wint.’

Dat was het, ongeveer: een advies voor de herinrichting van mijn kamer, een compliment voor meubilair dat ik niet zelf had uitgekozen, een lichte teleurstelling over het uitzicht. Hij had geen behoefte aan een glaasje water, wilde me niet verder storen bij mijn huiswerk. Hij nam nog even mijn getijdenboek van het bureau en liet de bladzijden langs zijn vingers glijden, het goud op snee.

‘Brevier je echt in het Latijn?’ vroeg hij. ‘Ook de lezingendienst?’

‘Na verloop van tijd gaat het vanzelf. Het is minder moeilijk dan het lijkt.’

‘Ik zou het Nederlands te veel gaan missen, denk ik,’ zei de Mentor. ‘Ook ben ik bang dat het ten koste zou gaan van mijn schrijven. Je moet niet lichtvaardig vreemde talen in je hoofd toelaten. Zelfs als het gaat om Kerklatin.’

Ik knikte dat ik het begreep.

Hij legde het boek terug, plaatste mijn plastic priesterboord met zorg terug zoals hij het had aangetroffen, draaide zich weer naar mij en glimlachte, nam afscheid en vertrok. Daar ging mijn beoogde mentor, wat die titel ook mocht betekenen. Ik zag hem pas na de jaarwisseling terug.

Soms vraag ik me af hoe het met mij was afgelopen als er een betere klik was geweest tussen ons. Ik denk daar altijd met een vaag gevoel van schuld over na. Ik heb hier een kans laten liggen. Ik had contact kunnen zoeken; ik had eerlijker tegen hem kunnen zijn, minder op afstand. Minder passief. Een soortgelijke verantwoordelijkheid ligt volgens mij ook bij hem. Hij had het voortouw kunnen nemen, zijn taak als mentor wat serieuzer kunnen opvatten. De bisschop had mij niet zonder reden genoemd. Hij had aangevoeld dat het misschien wel de voorzienigheid was

die ons in Rome bij elkaar had gebracht. We konden iets voor elkaar betekenen – dat waren zijn eigen woorden. Iets te snel gezegd.

Of niet, als ik denk aan de laatste keer dat we elkaar zagen. Weer in het Nederlands College, dat in het Jubeljaar nog steeds een centrale rol speelde in het dagelijks leven van een klein groepje uitverkoren priesters. Het befaamde college, de trots van de Nederlandse kerkprovincie, totdat het werd opgedoekt wegens gebrek aan middelen. Voormalige studenten waren bisschop en kardinaal geworden. Hoogleraar. Iemand hield een lijstje bij. Het gebouw was ontworpen door een Romeinse architect in de stijl van de andere villa's op de Aventino. In werkelijkheid was het natuurlijk over de top en pretentief, een relict van het Rijkse Roomsche Leven. Bovenmaatse frontons en witmarmeren entree, jarenvijftigarmoede in de rest van het gebouw, waar de gewone student leefde en at. Gladde vloeren, beige muren, lange eettafels, eikenhouten lambrisering, een geëmailleerde ronde kachel voor Delftsblauwe tegeltjes. Lekker kneuterig.

Net zoals de kransen die de rector van het college er regelmatig organiseerde. Eens per maand, geloof ik, misschien ook wel vaker. Een avond voor Nederlandse priesters in Rome. Ze kwamen samen voor de gezelligheid, voor de roddels over benoemingen en ontslagen in het thuisland, voor rode wijn en gouden cognac. Sigaartje erbij. Een enkeling voelde zich verplicht, zoals ik. Meestal was de groep maar klein – een man of vier, vijf. Van de avond in januari herinner ik me de studentikoze humor van een oud-klasgenoot die later ook uittrad, de gereserveerde dronkenschap van een ander. Zijn al te rechte wenkbrauwen. De rozige, welwillende aanwezigheid van een derde, die ik Heini Huperts zal noemen.